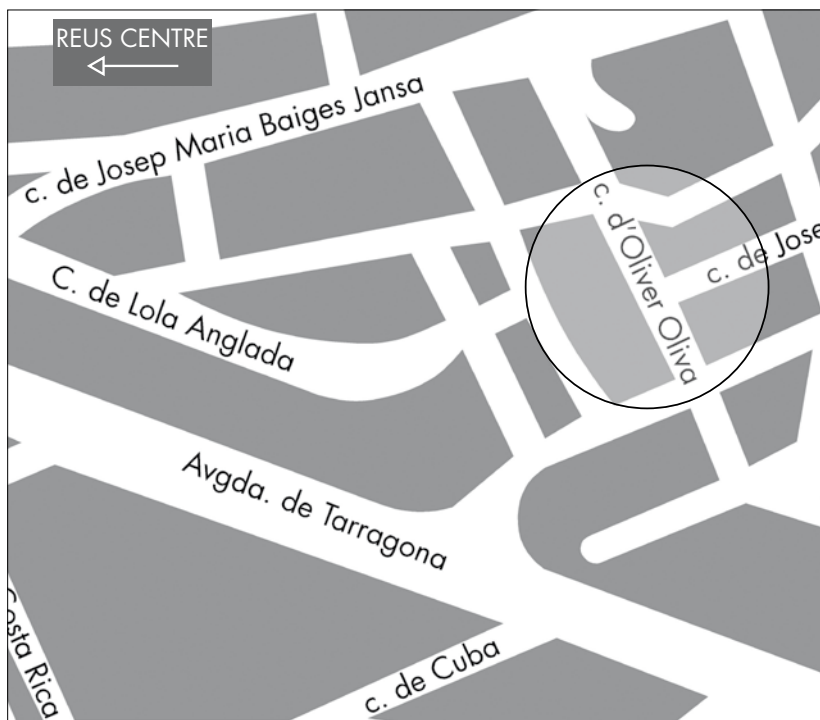

UNS ALTRES OLIVA

Francesca Roig i Galceran

La notícia de l'existència a Reus d'un carrer dedicat a un desconegut, entre nosaltres, músic vilanoví, Oliver Oliva Berga, ha permès investigar sobre la família Oliva-Berga a Vilanova i la Geltrú i l'arrelament dels seus descendents a la capital del Baix Camp. L'article dona a conèixer la trajectòria de l'artífex de la nissaga, el mestre de capella de Sant Antoni Abat de Vilanova, Anton Oliva Martí, i constitueix un testimoni i una nova aportació sobre les continuades relacions entre les ciutats de Vilanova i Reus.

| 99

A finals de l'any que ve, això és el 2011, s'esdevé el centenari de la mort de Joan Oliva i Milà, primer bibliotecari i un dels artífexs de la nostra Biblioteca-Museu. També va ser un impressor eminent i fundador de la prestigiosa nissaga dels Oliva de Vilanova. És ben segur que es farà el que s'hagi de fer per commemorar-ho dignament, però ara i ací volem parlar d'uns altres Oliva que abans havien tingut un cert protagonisme ciutadà i artístic entre els vilanovins i també projecció exterior. Tant és així que un membre d'aquesta família, el músic vilanoví Oliver Oliva i Berga, té un carrer dedicat a la ciutat de Reus, com també l'hi té Eduard Toldrà, i podríem dir que constitueix un vincle més de l'extens compendi de relacions i afinitats entre els habitants i les institucions de les dues ciutats. La Biblioteca-Museu Balaguer guarda testimonis valuosos d'aquesta antiga connexió i solament cal citar el tracte privilegiat de Víctor Balaguer amb reusencs il·lustres, com el General Joan Prim i Prats o el diplomàtic Eduard Toda i Güell. Hi ha altres connexions més pròximes i fins contemporànies que es podrien recordar potser en alguna altra ocasió. En tot cas, entre aquestes hi ha l'esmentat carrer, generat pel creixement de la ciutat i situat en la urbanització residencial coneguda per "Mas Carpa", tocant a l'actual autovia i antic camí de Tarragona, just a la sortida (o entrada, segons com es miri) de la ciutat de Reus.

ANTON OLIVA, MESTRE DE CAPELLA A VILANOVA

Quan el desembre de 1811 Mathias Siurach, organista i mestre de capella de la parròquia de Sant Antoni Abat des de 1783, marxava de Vilanova, el càrrec va quedar vacant i

durant més de tres anys aquesta funció la va exercir, provisionalment, el Rd. Joan Nadal, prevere i organista. Finalment, el primer dia de setembre de 1815 ocupava el càrrec d'organista i mestre de capella un músic foraster, de nom Anton Oliva, que es va integrar de ple en la vida vilanovina durant els vint anys en què va tenir cura de la música i els músics de la parròquia de Sant Antoni Abat, tant en les funcions dins l'església com en les de carrer.

Anton Oliva i Martí, havia nascut a Bellpuig (l'Urgell) el 5 de maig de 1790.¹ La seva vinguda a Vilanova no deuria ser casual, i és que la seva muller, Tecla Berga i Balart (Belart, Ballart o Valart), natural de Tarragona, era filla del primer matrimoni d'un músic de la capella de la parròquia de Sant Antoni Abat, Magí Berga i Suñer, tarragoní, sastre i clarinetista, que el 1810 s'havia casat en segones núpcies a Vilanova amb Marianna Julià i Pasqual.² Dos fills més de Magí Berga i la seva primera muller també van ser músics: Josep (Tarragona ca.1800) tocava el fagot, i Mariano (Tarragona ca. 1803) tocava el flautí. Aquest darrer va fer carrera musical, exercint de mestre de capella a Mataró entre 1821 i 1823, any que pels esdeveniments polítics de l'època va marxar a Amèrica, on va aconseguir fama de bon compositor. Va morir de sobte a Barcelona, en plena plaça Palau, el 1867.³ Així doncs, estant vacant el càrrec oficial d'organista i mestre de capella de Sant Antoni, el 1815 l'obtingué Anton Oliva i Martí, gendre d'un dels músics d'aquesta parròquia.

El contracte signat per Anton Oliva el 26 d'octubre de 1815 especifica les diferents

N.º 118 / Lluís rebut del Sr. Juan Casani obrer per cinquanta cènecs Minors iij
 souys y huit diners dir 65468 y 8 que son araber 33 u 67 8 per
 la terra dels Musichs venuda en lo ultim del mes de Agost prop
 passat = 15 r 8 per lo Salari dels Escolans y de tot un any = 7 r 10 8
 per lo Paper raltat que he gastat per las obras de Música = 2 r 3
 als Musichs per haver acompanyat los Gegans en el dia de Corpus
 y Nra Sra de las Neus, y 1 r 10 8 per lo Ofici a dos cors que se
 canta en lo dia de la Sma Trinitad. I perque comia fiamo
 lo pnt en Vilanova y Llobregat als 11. Ser.º 1886.
 Anton Oliva

1 Rebut d'Anton Oliva, d'11 de setembre de 1816

obligacions, entre les quals hi ha, ultra la de tocar l'orgue en diumenges i diverses festivitats, la d'ensenyar solfa a sis minyons, dirigir la capella de músics, copiar les partitures que es vagin malmetent, ensenyar cant pla als capellans que ho desitgin, i tenir un alumne avantatjat que el pugui substituir en cas d'absència o durant el mes que se li concedeix de vacances.⁴ Tal com hem dit, Anton Oliva s'encarregava de tot el que feia referència a música en les diverses funcions de la parròquia de Sant Antoni. Així, durant els vint anys del seu magisteri a Vilanova el trobem cobrant en múltiples ocasions "Per la Capella de la Present Parroquia", "Per la Copla acompanyar lo Ajuntament y professó", "Als musichs per haber acompanyat los gegans el dia de Corpus y Ntra Sra. de les Neus", "Per dos Misereres ab Flautes dels Diumenges de Quaresma", a més, és clar, del seu salari d'organista, cobrat per terces, és a dir cada quatre mesos.⁵

LA FAMÍLIA OLIVA-BERGA

El matrimoni Oliva-Berga va tenir, que sapiguem, vuit fills. I diem "que sapiguem" perquè malauradament manca el llibre de baptismes de Sant Antoni corresponent als anys 1822 fins a 1830. Tanmateix, els llibres de confirmacions i els padrons municipals ens han donat constància de l'existència de fills nascuts en aquest període. Així, els cinc primers fills varen ser: Josepa (1816), Anton (1817), Thecla (1819), Gayetana (1820) i Francisco (1822), mort deu mesos després.⁶ El 1824 la família, és a dir el matrimoni i els seus quatre fills, junt amb una minyona, vivien al carrer Sant Gervasi número 5. I en aquest domicili hi trobem empadronats dos músics més: Bonaventura Ortega, de catorze anys, natural de Reus i amb un mes de residència a Vilanova, i Agustí Vila, de setze anys, natural de Barcelona i que ja feia set anys que vivia a Vilanova.⁷ Tal com s'havia fet durant segles, tant per a l'aprenentatge

musical com per al d'un ofici, aquests dos estudiants de música feien estada a casa del mateix mestre.

Tres anys més tard, el gener de 1827, la família i els dos estudiants havien canviat de domicili, passant al número 29 del mateix carrer de Sant Gervasi, i també hi havia dos fills més: un nen, Olivo, de tres anys, i una nena, Ventura, de quatre mesos.⁸ Sembla que el nom de Olivo li feia gràcia al mestre de capella, perquè ja la seva filla Gayetana portava per segon nom el d'Oliva. Aquell any el jove estudiant Agustí Vila el trobem formant part de la capella de música de Sant Antoni,⁹ mentre que el seu company Bonaventura Ortega poc després tornà a Reus, on el 1829 hi feia de primer violí.¹⁰

Abans d'acabar la dècada, possiblement durant els primers mesos de 1830, encara va néixer un altre fill, August, que, junt amb els seus germans, fou confirmat a la parroquial de Sant Antoni Abat el 15 de maig d'aquell l'any.¹¹

L'any 1824, amb motiu dels fets esdevinguts durant el trienni liberal 1821-1823, els mestres vilanovins, Oliva inclòs, van ser "*suspensos en su oficio de la enseñanza en virtud de orden del M. Y. Sr. Gobernador*", i en sessió municipal de 25 de març es demanà als regidors el seu parer sobre el comportament d'aquests mestres en el dit període. Malgrat una opinió que deia "*se dice que Oliva cantó en tiempo del Gobierno revolucionario*", la major part dels comentaris eren del parer que "*no sabe que Oliva haya causado daño a tercero*" o que "*no ha oido que Oliva hubiese*

insultado a nadie".¹² Així va ser restituit en el seu càrrec, que va continuar exercint fins als primers mesos de 1835, quan la família es va traslladar a Reus. Malauradament el mestre Anton Oliva va morir en aquesta ciutat només quatre anys després, el 15 de desembre de 1839. Tenia quaranta-nou anys, i en el registre de defunció, en el llibre d'òbits n. 14 de l'Arxiu de la Parròquia de Sant Pere de Reus, hi consta com a professor de música.

Es coneixen poques composicions d'Anton Oliva. La destrucció de l'església arxiprestal de Sant Antoni Abat de Vilanova l'any 1936 va suposar també la desaparició del seu fons musical, on hi deuria haver les obres que Anton Oliva havia compost per a la Capella d'aquesta parròquia en els vint anys del seu magisteri. A l'Arxiu musical de Santa Maria de la Geltrú només hi ha els papers corresponents al baix (fagot) de "*Dos cánticos a 4º con Violines, Oboés, Trompas y Baxo*".¹³ A Vilafranca del Penedès hi ha una composició sencera: "*Dos Ave-Marias y Gloria Patri*", a quatre veus i orquestra composta de violins primer i segon, flauta, clarinet, trompa i contrabaix.¹⁴ A l'Arxiu Musical de Santa Maria de Mataró, en el llistat de partitures manuscrites pertanyents a la capella de música d'aquella parròquia hi figura un autor de cognom Oliva. Molt probablement es tracta d'Anton Oliva, ja que, com ja hem dit, el seu cunyat Mariano Berga hi va ser mestre de capella entre 1821 i 1823. Les obres estan en procés de catalogació i esperem en un futur poder-ho ratificar. Caldria també fer una recerca més a fons en els arxius musicals de Reus, on probablement es podria trobar alguna composició.

l Carrer d'Oliver Oliva. Reus

ELS OLIVA A REUS

Els fills d'Anton Oliva, però, van fer arrels a la nova ciutat i s'integraren plenament a la vida social reusenca. Almenys tres de les quatre filles s'hi van casar i formar família: Tecla (†1880) amb Josep Fort, Gayetana (†1897) amb Gregori Estivill i Bofarull, i Ventura (†1894) amb Terrats, mentre que la destrucció parcial del llibre d'òbits que correspondria a la filla gran, Josepa (†1894), no ens ha permès saber el seu estat civil a dia del seu traspàs. Els tres nois van seguir els passos del seu pare i es formaren musicalment, entrant a prendre part de forma activa en l'entrellat social i musical de Reus.

Del fill gran, Anton, només tenim notícia que el gener de 1855 residia a Màlaga, quan se li va concedir la plaça d'organista de la Parroquial de Sant Pere.¹⁵ Estava casat amb Magdalena Giol, de Balaguer, i va morir a Reus el 27 de febrer de 1888.

El fill petit, August, a més de músic era pintor, i també va muntar una fàbrica de pianos.¹⁶ Va dirigir la societat coral La Minerva¹⁷ i és autor de diverses peces de música. El 1893 va arreglar un popurri per a banda per ser tocat a la inauguració del monument al General Prim, tot i que no es va arribar a estrenar, ja que finalment no hi va haver inauguració oficial del monument.¹⁸ Casat amb Teresa Julià Molet, va tenir cinc fills, dos dels quals van tenir un pes força específic en la vida reusenca. Els seu segon fill, també de nom August (n.1853), va continuar la tradició musical i va ser professor de música, a més de compositor, coneixent-se-li misses i altres obres. El 1891 era vocal de la junta directiva de l'Associació Catalanista de Reus.¹⁹ El cinquè fill, Enric (n.1861) es va distingir en la vessant política. Amb motiu del seu òbit el *Diari de Reus* li dedicà una necrològica en què destaca la seva actuació enèrgica i decidida a l'alcaldia de Reus l'any 1909, durant la

Setmana Tràgica, evitant un dia de dol a la ciutat. No va acceptar càrrecs d'importància que li foren oferts, però l'any 1923 ostentà novament el càrrec d'alcalde de la seva ciutat. A la seva mort, el 1935, formava part de la junta d'administració del Santuari de Misericòrdia, de la Cambra de la Propietat Urbana i de la Caixa d'Estalvis.²⁰ Els dos August, pare i fill, havien mort amb només quatre anys de diferència: August Oliva Berga el 1908, als setanta-vuit anys, i August Oliva Julià el 1912. Tenia cinquanta-nou anys.²¹

OLIVER OLIVA I BERGA

Oliver (Olivo, Orivio o Olivi) Oliva Berga, el vilanoví que té un carrer dedicat a la ciutat de Reus, penúltim fill d'Anton Oliva, va ser organista, professor de música, compositor i director de cor i orquestra. Casat el 1852 amb Teresa Llorc i Anfrós va tenir cinc fills, dels quals el tercer, Maximiliano, va morir amb només dos anys d'edat (1861-1863). Els dos fills primers van ser dos nois, Anton (n.1854) i Jaume (n.1858), mentre que els dos darrers van ser dues nenes, Antònia (n.1864) i Oliva (n. 1865).²²

El 1850 va ser nomenat organista del Santuari de Misericòrdia i el 1855 mestre de capella de l'església Prioral de Sant Pere de Reus.²³ El 1860 la seva orquestra era considerada una de les tres millors de la ciutat²⁴ i, aquell mateix any, va oferir un concert al General Prim amb motiu de la seva visita a la societat El Círcol, entitat de la qual Oliver Oliva havia estat un dels fundadors.²⁵ El juliol de 1862 es va estrenar una missa, composició seva, que ell mateix va dirigir,²⁶ i quan hi hagué la Revolució del 1868, essent organista a la Prioral de Reus, renuncià al seu sou municipal.²⁷

La música dirigida per Oliver Oliva participava activament en els actes i balls del carnaval reusenc, carnaval que competia en importància amb el vilanoví. Segurament en les diades carnavalesques de 1879 els reusencs van ballar amb la música del vilanoví Antoni Urgellès i Granell, i és que el 27 de gener d'aquell any el mestre Urgellès va fer enviament al "Sr. D. Olivo Oliva, Reus", de "10 entregas de la publicación Apolo", com consta en la llibreta on el mestre vilanoví anotava els enviaments que feia d'aquesta publicació. Cada "entrega" era un recull de quatre ballables, i així Oliva va poder incorporar una quarantena de peces de música vilanovina al repertori de la seva orquestra. La totalitat de la publicació *Apolo* es conserva relligada en 10 volums a la Biblioteca-Museu Balaguer.

El 16 de novembre de 1882 es va inaugurar a Reus el Teatre Fortuny. L'acte es va iniciar amb l'estrena de la simfonia *La Inauguración*, composta especialment per Oliver Oliva, i els cors del Centre de Lectura van interpretar l'*Himne a Fortuny*, amb música del mateix compositor.²⁸ La presència d'Oliva en la vida musical reusenca fou continuada, i quan el 1890 hi hagué una iniciativa per formar una banda de música municipal, Oliver Oliva va oferir els seus serveis com a director, ja que habitualment l'Ajuntament utilitzava el grup orquestral que ell dirigia en funcions corresponents a una banda municipal.²⁹ Però el projecte no es va portar a terme fins quatre anys més tard, quan Oliver Oliva ja no residia a Reus.

Amb data 15 d'agost de 1891 el diari reusenc *Las Circunstancias*, en la secció de crònica local, publica: "El reputado director

*de orquesta y compositor, nuestro paisano don Olivo Oliva ha sido nombrado profesor de música del Conservatorio del Gran Teatro del Liceo de Barcelona. Le felicitamos.*³⁰ Aquesta és, per ara, la darrera notícia del músic vilanoví. És matèria d'especulació el motiu o motius que van portar Oliver Oliva a deixar la ciutat de Reus, així com la seva presumpta trajectòria a la ciutat comtal, perquè, fins al moment, no ha estat possible ratificar la informació de l'esmentat diari.³¹

EPILEG

També és un enigma el perquè de la dedicació d'un carrer de Reus a Oliver Oliva, fet que es va produir en els darrers anys del règim franquista, allà a l'any 1974 o 1975. Pel fet de no saber la data de la mort no és possible calcular els anys que havien passat quan se li dedicà el carrer, però tenint en compte que havia nascut vers l'any 1824 podem atribuir-

li una quantitat de temps al voltant de tres quarts de segle, amb alguns possibles pocs anys d'error. En les entrevistes fetes a diversos responsables municipals del consistori reusenc no ha estat possible fins ara saber qui va ser el responsable o comissió que va triar els noms dels carrers en aquella nova urbanització i, en tot cas, sembla que en aquells anys no hi havia un criteri establert, i el nomenclàtor era més aviat una qüestió atzarosa i no estava pas subjecte a una planificació o normativa. D'altra banda, relacionant la figura d'Oliver Oliva amb altres personatges que donen nom als carrers de l'entorn, tampoc se'n treu cap entrellat o intenció, de la tria del personatge.

Sigui com sigui, vagi el nostre agraïment per aquell o aquells que van homenatjar la trajectòria reusenca i la memòria d'un vilanoví il·lustre, malgrat que a Vilanova i la Geltrú fos una figura del tot desconeguda.

Notes:

¹ Arxiu Parroquial de Sant Nicolau de Bellpuig (Bisbat de Solsona). Llibre III de batejos.

² Arxiu Parroquial Sant Antoni Abat. Llibre de Desposoris n. 4, fol. 552.

³ SALDONI, Baltasar. *Diccionario biografico-bibliografico de efemerides de músicos españoles* (vol. III, pàg. 309). Madrid: Ministerio de Cultura, 1986.

⁴ Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Municipal de Vilanova i la Geltrú. Lligall comptes i correspondència 1804-1910.

⁵ Arxiu Parroquial Sant Antoni Abat. Rebutis de l'Obra 1815-1835.

⁶ Arxiu Parroquial Sant Antoni Abat. Llibres de Baptismes i Òbits.

⁷ Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Municipal de Vilanova i la Geltrú. Padró 1824.

⁸ Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Municipal de Vilanova i la Geltrú. Padró 1827.

⁹ Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Municipal de Vilanova i la Geltrú. Aransels de la Capella de Música, 1827. Lligall Culto y clero 1820-1939.

¹⁰ SALDONI, Baltasar. *Diccionario biografico-bibliografico de efemerides de músicos españoles* (vol. IV, pàg. 236). Madrid: Ministerio de Cultura, 1986.

- ¹¹ Arxiu Parroquial Sant Antoni Abat. Llibre de Confirmacions.
- ¹² Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Municipal de Vilanova i la Geltrú. Llibre d'Acords Municipals de Vilanova i la Geltrú / 25 març 1824.
- ¹³ Arxiu Parroquial de Santa Maria de la Geltrú. Fons musical, Ms-132-1 i 132-2.
- ¹⁴ Arxiu Municipal de Vilafranca. 23.4/3101 C17-18.
- ¹⁵ Llibre d'Acords Municipals de Reus / 3 gener 1855 / Arxiu Comarcal de Baix Camp.
- ¹⁶ OLESTI TRILLES, Josep. *Diccionari Biogràfic de Reusencs*. Reus: Ajuntament de Reus, 1992.
- ¹⁷ SALDONI, Baltasar. *Diccionario biografico-bibliografico de efemerides de músicos españoles* (vol. IV, pàg. 232). Madrid: Ministerio de Cultura, 1986
- ¹⁸ OLESTI TRILLAS, Josep i SOLÉ GASULL, Domènec. *Història del monument al General Prim*. Recull d'Estudis Històrics, Reus 1994.
- ¹⁹ COLL AMARGÓS, Joaquim i LLORENS VILA, Jordi. *Els quadres del primer catalanisme polític, 1882-1900*.
- ²⁰ *Diari de Reus*, 26.11.1935.
- ²¹ Dades de naixements, casaments i defuncions dels corresponents llibres de registre de l'Arxiu Parroquial de Sant Pere de Reus.
- ²² Íd.
- ²³ Llibre d'Acords Municipals de Reus / 14 desembre 1850 i 3 gener 1855 / Arxiu Comarcal del Baix Camp.
- ²⁴ FORT PRATS, Jaime. *Anales de Reus desde 1860 hasta nuestros días* (vol. I). Reus: Imprenta de Celestino Fernando, 1924.
- ²⁵ ANGUERA, Pere. *El Círcol, 125 anys d'una societat*. de. Reus: Societat "El Círcol", 1977.
- ²⁶ SALDONI, Baltasar. *Diccionario biografico-bibliografico de efemerides de músicos españoles* (vol. IV, pàg. 232). Madrid: Ministerio de Cultura, 1986.
- ²⁷ TRICAZ, Enric. *Homes i dones pels carrers de Reus*. Valls: Cossetània Edicions. Col·lecció *El Tinter-106*, 2010.
- ²⁸ *Teatre Fortuny: Més d'un segle* (vol. I). Edita Consorci del Teatre Fortuny, Reus 1994.
- ²⁹ FIGUEROLA, Carles. *Aproximació a la història de la Banda Municipal*; dins "Reus, Semanario de la Ciudad", n. 1211, 28.06.1975.
- ³⁰ *Las Circunstancias* / 15 agost 1891 / Biblioteca Municipal de Reus.
- ³¹ AMIGÓ ANGLÈS, Ramon. *Materials per a l'estudi de lloc i persona, i renoms, del terme de Reus*. Premi Xamfrà 1983. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 1988.